

aan de ont-
verkeiligheid

K. F.

A. Mag ik er
oor u geïnter-
sederlijkheid
spatzacht had
te wijzen en
ervaring, zoo
el geeft. Of ik
stantenbond —
Het doet me
orden. Doch ik
in dit verband
en hoogers of
loof in Chris-
E.

LEVEN.

nd met voor-
ter perspectie-
lijk leven ons
pend worden.
visioen der

heen komt

in het hart

gug.

is niet voor
toorden vraag-
rk, en denken
del van Rome,
in Babel de
ur, maar deze
ng.

in wij. En wij
eld-en cultuur-
niet alleen, om-
r dezelfde be-
in de Schrift
wijl deze exe-
rop der dingen
hese ziet door-
oven aan een
„de“ koop-
wereldmarkt in
ar rijkdom be-
in de laatste
het centrum

19). De Bijbel
ten toch eigen-
toekomstvoor-

the kerk, die
georganiseerd
r zich toetrekt.
en. Deze toch
idee van de
ese. En waar
en en scherp
ar moet wel
heid of neutra-
kennen moet

tenslotte ge-
nt in den strijd
zoo groot, dat
ze gebracht

r Kerk van de

s, en hoe hoog
aur ook deden
de inleidende
gedachte, aan
ijzer met leem
nder menschen
ongeloof, niet
r den spreker
ds Woord, de

episoda uit de
het jaar 1617,
r Maurits ge-
te mogen ge-
iden. De Gere-
n, brachten de
ies schold men
n". „Rijswyck-
nde men laat-
an Groen van
pping, schrijft:
n sen kerk!"

che herinnering.
17, u de episode
elijke wereld in
zelfde verhaal
liever dan u
overkwijklijke"
if, dat en toen
aad, de gelagen-
n hem hing, aan

moeten worden, wegloopen zal ieder, die niet in zijn diepste wezen gegrepen is door den Geest van Jezus Christus.

En bovendien: wie den loop der dingen ziet op alle plaatsen, waar de antichristelijke geest ontwaakt, die kan niet gemakkelijk meer gelooven aan een valsche kerk, welke over alle wereld-weelde zou beschikken tot op het oogenblik van haar radicale, plotselinge overweldiging en onderstovenkeering toe. De geest, welke tegen Christus ontwaakt, grijpt aanstonds naar de schatten van de kerk. Diefstal en kerkroof zijn de begeleidende verschijnselen van elke oplozing van den antichristelijken geest. En de opblitsers in den strijd kennen het christendom zoo weinig, dat ze de valsche kerk van de ware niet kunnen onderscheiden en daarom op alles, wat den naam „christelijk" draagt, toevliegen in een drift, die toch weer niet zoo onbesuisd is, of hij grijpt tegelijk naar het tempelgoud en het altaarsilver. Wie onzen tijd heeft beleefd, ziet reeds daarin een voorproef van de verarming van alle christendom en daarbij is de heur werkelijk niet het allerlaatst aan de valsche kerk. Deze trouwen is de eenige, die aan kapitaalvorming doet. Aan een oecumenisch klagen¹⁾ over de vernietiging der valsche kerk kan men kwalijk gelooven in een tijd, die de wereldkracht concentreert juist tegen de rijke kerk, omdat deze het allereerst in het oog springt.

Naar God zal niet het laatste gegrepen worden daar waar aan het altaar het goud nog zit.

* * *

Zoo blijft ons dus geen andere opvatting geoorloofd, dan die, welke „Babel" ziet als een allegorische naam, waarmee de groote wereldstad wordt aangeduid; de wereldstad, die in dit eschatologisch visioen geschouwd wordt als de groote stad der laatste dagen. De naam Babel wordt als symbool voor die wereldstad van geconcentreerde zonde en van geculmineerde cultuur volkomen begrijpelijk, als men bedenkt, dat Babel het eerste centrum van wereldheerschappij is, dat zich op het plan der heilige geschiedenis afteekent heeft, en dat het vijandig heeft gestaan tegenover het volk der openbaring, Israël. Vandaar dan ook, dat tegenover de bruidstad (21^e) geschetst wordt de hoerstad (17^e, 18^e). En de wijze, waarop die hoerstad wordt geteekend, geeft van het symbolisch karakter der benaming „Babylon" een doorslaand bewijs. Eenerzijds toch herinnert de schildering aan het keizerlijke Rome van de dagen van Johannes (17^e), anderzijds wordt de naam van Babel er aan gegeven (17^e) en de schildering overgeboegen naar het messiaansche tijdperk van de laatste dagen, als het Lam komt tot den eindstrijd (17^e).

Voor het overige spreekt de tegenstelling tusschen de stad met de bruids-gestalte en die met het hoeren-versiersel voor zich zelf. Zoo zuiver als de schoonheid is der bruid, die haar leven overgeeft in liefde, zoo onzuiver is de bedoeling van de hoer, die niet met goud, maar met klatergoud, niet met liefde, maar uit zelfzucht het leven wil winnen. Babel — dat is de groote stad der toekomst, zondig, vijandig. In haar zit aan bij den maaltijd der dronken weelde de Antichrist, de volgroeiende Kain. En zij zelf is van wat Kain begon te bouwen de volmaking; zij is paleis en vesting tegelijk der zonde²⁾.

* * *

¹⁾ Zie vs. 9, 11, 19.

²⁾ Voor de eschatologische verdieping van het begrip der wereldstad vergelijke men nog 15^e (hij die 7 slofen wordt Gods loon voleindigd, tot consummatie gebracht) met 16^e (de groote

De groote beteekenis van Babels ondergang, gelijk de hoofdstukken 17 en 18 dien schetsen, ligt dus hierin, dat de vernietiging van deze eschatologische wereldstad niets minder beteekent dan wereldruïne. Haar lot is wereld-lot.

Daarvoor is Babel immers de „groote stad" (16^e, 18^e, 19^e, 21^e).

En het is wel zeer treffend, dat haast alle trekken, die de groote economen en sociologen van onzen tijd in het beeld der wereldstad aangebracht hebben, zoo vaak zij dat leven der wereldstad in schets brachten en in zijn beteekenis voor het leven der menschheid schilderden, ook te vinden zijn in het ontwerp van Babel, gelijk Johannes het hier geeft.

De groote stad, de wereldstad, wat is dat eigenlijk?

En men antwoordt u: de groote wereldstad, daarin emancipeert zich de menschelijke geest; zij wordt het middelpunt, waarin zich eindelijk de gang der wereldgeschiedenis volkomen concentreert. Zij komt op uit het moederland, dat haar omgeeft; maar straks noemt zij het moederland het platteland, en beheerscht het geheel; het moederland heet dan: de „provincie", het win-gewest. Deze steenkolos, die wereldstad, staat aan het eindpunt van den levensloop van elke groote cultuur. De cultuurmensch wordt door zijn eigen scheping, de wereldstad, straks overmeesterd; hij bezit, hij beheerscht haar niet meer, maar zij maakt hem tot haar bezit, tot haar werktuig, haar slachtoffer straks³⁾.

En ook op het terrein van het sociale leven, zoo gaat men dan verder, neemt de groote stad almeer de leiding, en ze doet dat zoo vast en doelbewust, dat niemand straks haar de teugels meer ontvingen kan. Alle hogere vormen van maatschappelijk leven worden door de groote stad beheerscht. En deze verhouding tusschen stad en maatschappij teekent zich ten leste ook in de grootste afmetingen af: het sociale lot der wereld is ten slotte een kwestie van de wereldstad. Werd op de geldmarkt van Babylon, Thebe, Rome, Byzantium, Bagdad, Londen, New-York, Berlijn, Parijs niet voor een zeer groot deel beslist over het maatschappelijk leven?⁴⁾

Maar de heerschappij der groote stad moge voor haar omgeving drukkend zijn, ze komt haar zelf niet minder duur te staan. Haar groei gaat ten koste van natuurlijkheid en eenvoudigheid: het leven wordt almeer gekunsteld en al meer samengesteld, naarmate de groote stad wast⁵⁾. Ze brengt het verlangen naar de weelde over naar het land, nadat ze eerst zelf zich erdoor heeft laten aftoben⁶⁾, omdat de luxe er als iets vanzelfsprekends gevoeld wordt en met dit al toch moeilijk te bereiken blijft⁷⁾. Zoo wordt de groote stad de groote ramp, het onvermijdelijke kwaad.

* * *

stad in 3 deelen verscheurd. Babel, het groote, vernederd) en met de ongetwijfeld eschatologisch bedoelde aanduiding van de vliechtende eilanden uit 18^e. Vgl. Zahn, Die Offenb. d. J. (Komm.), 1e Hälfte, 1924, 47, 48; Greidanus, Op. v. Joh., 441/2; ook 435; zie ook 1 Petr. 5¹².

³⁾ „Ihr Bild, wie es sich mit seiner grossartigen Schönheit in die Lichtheit des menschlichen Auges zeichnet, enthält die ganz erhabene Todesymbolik des entgültigen „Gewordenen". Oswald Spengler, Der Untergang des Abendlandes, Zweiter Band, Weltgeschichtliche Perspektiven, München, Beck, 1922, S. 117, vgl. 110. Spengler wijst op Babel, Thebe, Rome, Alexandrie, Carthago, Byzantium, Udjein, Kanadji, Patliputra, Bagdad, Granada, Uxmal, Tezucuo, Londen, Paris, New-York.

⁴⁾ O. Spengler, a. w. 607, 608.

⁵⁾ O. Spengler, a. w. 598.

⁶⁾ Werner Sombart, Luxe, vgl. Der Moderne Kapitalismus, München u. Leipzig, Duncker & Humblot, 1921, I, 736, v. II, 635.

⁷⁾ O. Spengler, a. w. 598.

roepen en het kermen voor den Heere verstaan, in hun ziele met ons mogen smeecken. Zij het een aanloopen van den Heere als een waterstroom. De zake, die het geldt, grijpt zoo ontzaglijk diep in, en wie, wie zijn wij, dat we haar redden zouden! Neen, Broeders en Zusters, niet van ons en van niemand onzer, maar alleen van den Heere Schlooth kan de verbreking dezer valsche vermenging komen. Niet onze zwakke hand, maar alleen zijn „arm die met macht bekleed is", rukt eens in de ure, van Hem daartoe verordend, het ijzer weer los van het leem.

o, Laat ons dan toch niet hooge roemen, maar uit de diepe roering der ziele voor onze School bidden. Want waarlijk, Mannenbroeders, ze is nog in een hangen strijd gewikkeld. Elk oogenblik zou ze nog bezwijken kunnen. Men legt het nog toe op haar dood.

Gebeden, gesmeekt, aangeroepen den den God van ons vertrouwen; maar eer ik u in die smeeking voorza, roept zelve in uw lied naar den Hooge, en heft aan uit Psalm 74 de verzen 18 tot 22.

Daarop ging Dr. Kuyper de vergadering voor in gebed; waarna men hem zingende des Heeren zegen uit Psalm 134 toebad. Toen zeggende hij de verzamelde menigte, en langzaam, in eerbiedig zwijgen, ontruimde zij om over half elf het kerkgebouw, dat dien avond in den vollen zin des woords „een huis des gebeds" was geweest.

Onbeschrijflijk aangrijpend was de indruk, van de uren, hier doorgebracht. Dr. Kuyper had met het hem geschonken meesterschap over de taal, uting weten te geven aan wat er in het gemoed zijner hoorders leefde.

De schrijver der Haagsche Ontrekken

Het hier gegeven beeld der groote stad is verre van verlokend. Doch wat zal dan wel niet de werkelijkheid zijn, als de groote stad zelf nog weer opgevoerd wordt tot wereldstad, niet naast andere, maar als de groote overwinning op alle andere, als stad van de groote, centrale, wereldeenheid gedacht?

De mogelijkheden, die zich hier in verre schietmer opdoen, zijn niet te ontleden. Maar wat wel trefte, het is dit: dat haast alles, wat van de groote wereldstad gezegd wordt, in het apokalyptisch beeld van Babel te herkennen valt⁸⁾. Babel, dat wil zeggen: verblindende weelde en verfijnde cultuurzin (17^e, 18^e, 19^e, 21^e, 22^e), en zelfverheffing, het steevast kenmerk van ondergaande beschaving (18^e), en wereldverkeer (18^e v.), en wereldheerschappij (17^e, 18^e, 19^e, 21^e), en overwicht op de wereldmarkt (18^e—21^e, 22^e) en vooral: vijandschap tegen den dienst van God en van Christus (17^e, 18^e, 19^e, 21^e, 22^e).

Zoo⁹⁾ zijn in Babel opgetast al de schatten, die de wereld zich koos en al de gaven van cultuur, die buiten de sfeer der waarachtige religie gewonnen en gehouden zijn. En wijl cultuur zonder God den dood in zich draagt, daarom hing over Babel reeds de broeiing van Gods toorn, de werking van ont-binding, die tenslotte zich naar boven wringt in Babels ondergang.

Als nu de wereldschatten verwoest worden, dan is er niet één, die de ellende van dien jammer beter verstaat, dan juist de man, die ook bij den roef van tempelschatten heeft geweest. De grootste deernis over den val der wereld is in het hart van Gods profeten. En die tot Ezechiël zegt: menschenkind, hef een klaaglied op over Tyrus (Ez. 27) en over den vorst van Tyrus (Ez. 28), hef een klaaglied op over Tyrus' ondergang, die zegt ook heden tot Johannes, dat de smart groot is, als Babel in puin gelegd wordt. En gelijk Ezechiël den ondergang van Tyrus in verband brengt met de weenende koningin (26^e v.), de weenende handelaren of kooplieden (27^e v.), en de weenende zeelieden, de helden van het wereldverkeer (27^e, 28^e), zoo brengt ook Johannes de koningen, de kooplieden, de zeelieden samen om den grooten klaagzang te zingen over Babels verderf (18^e, 19^e, 21^e).

En de klaagzang is gepast: hij is de oecumenische belijdenis van wereld-onmacht bij wereld-ruïne.

Wereld-ruïne!

Want de ineenstorting is volkomen. De economische ontreddeering is universeel. Hoor slechts. Vernietigd is, wat het delfstoffenrijk opleverde: goud, zilver, kostelijk gesteente, paarden, koper, ijzer, marmarsteen. Verdwenen is, wat van het plantenrijk op de markt aangevoerd werd: fijn lijnwaad (linnen), purper, zijde, scharlaken, kaneel, reukwerk, welriekende zalf, wierook, wijn, vaten van het kostelijkste hout, olie, (hars), meelbloem, tarwe. Afgenomen is, wat de dierenwereld aanbracht: ivoren vaten, vaten van elpenbeen, lastbeesten, schapen en paarden. Verdwenen van het tooneel is zelfs wat uit de menschenwereld tot den opbouw van het verfijnde weeldeleven werd gebruikt: de koetswagens, de staatskoetsen, rijden niet meer en de „lichamen en zielen der menschen", de slaven, gelijk ze in Johannes' dagen nog gekend werden, staan niet meer ter beschikking van den grootvorst der weelde stad (vs. 11—13).

En bij de ruïne van heel de wereld komt haar machteloosheid te scherper naar voren. De koningen, die met Babels hulp hun leven hebben

⁸⁾ Zie ook Dr. A. Kuyper, De Gemeene Gratie, deel I, LXXI, Kampen, J. H. Kok.

⁹⁾ Zie ook nog 14^e.

(Damas) zelf blijkbaar weinig ingenomen met den persoon en den arbeid van Dr. Kuyper, schreef:

En toch ontwaarde ik, dat de indruk op de saamgevloode menigte overweldigend was. De toehoorders, staande of gezeten, op elkander gedrongen en gedruwd, en gestuwd, en zachtkenz deindend als een zeevlak, hingen aan des predikers lippen. Meer dan éénmaal ging eene rilling door de schare... Sonus, na eene stilte als des doods, kon ik een zweogen van horsten vernemen, een zwelend gegons, een gerommel dat den storm voorafging... En eindelijk, daar brak dan de storm los, in het psalm- en oorlogslied, door geheel de gemeente aangeheven: —

Geef 't wild gediert, dat niets in 't woën ontzielt,
De ziele van uw tortelduif niet over;
Laat, groote God, om een gehaten roover,
Uw kwijnend volk niet eeuwig in 't verdriet!

Een oogenblik haalden de zangers diep adem, en somber ruischte het weer door de kerk:

Het land is vol van duistere moordspelonken,
Van waar 't geweld ons griet met wond op wond.

Maar, als schetterden plotseling de krijgsklaroenen en als klonken de schelle cymbalen, daar hief de schare met nieuwe, volle kracht aan:

Rijs op, o God! rijst op, toon uw gezag;
Betwist uw zaak, wees onze pleitbeslechter;
't Is meer dan tijd, gedenk, o hoogste Rechter!
Wat smaad de dwaas U aandoet dag op dag.

Ook wijlen Professor Dr. J. Woltjer heeft ons meermalen verteld, dat hij Dr. Kuyper nooit zoo bezielend heeft hooren spreken als op dien avond van den bidstond in de Fransche Kerk.